

שבועות יא

ADDENDUM

משה שווערד

א. תוספות רא"ש על שבועות דף י/ב

ופירש רבינו שמשון מקוצי לפי שגבאי הלשכה כשהיו מוצאים כבשים גדולים ויפים היו קונים הרבה ביחד לתמידין והנותרים צריכין ליקח מתרומה חדשה:

ב. תוספות על מנחות דף פז/א

שגובהן רחבים גרסינן ולא שגובהן כרחבן כדאשכחן רוחבו מייתי קרא דכתיב כר נרחב ובבראשית רבה אמר דכבשים של תמיד דהיו כל כך גבוהים שאוכלים על גבי ארזים וכשהיו מרכיבין אותן על הגמלים רגלי הכבשים נגררין לארץ:

ג. שער מצינונים בהלכה

דורות משעה. ועי' בשו"ת הרדב"ז (ח"ב סי' תרצז) מה שהקשה עליו, וכתב שלא נקרא קדוש קדושת הגוף אלא דבר שהוא קרב על גבי המזבח החיצון לכפר על עון, ולא יצטרכו כלי שרת לקדשו, אבל הקטורת לא בא לכפר על עון כלל, אלא להכריח כחות החיצונות מן המקדש כדאיתא בזוהר נע"י תיקוני זוהר תיקון כא דף נו: א"כ לא היה צריך שיהא בו קדושת הגוף, ואע"ג שהיה מתקדש בכלי, אפשר שאין הכלי מעכב, שהרי עיקר עבודתו בחפניו של כהן כו', ולכן אין ראוי שיהא בו קדושת הגוף עד שעת עשיית מצותו, עי"ש. ועי' בגליוני הש"ס להגרי"ע מה שהרבה לתמוה עליו.

ד. גליוני הש"ס מסכת שבועות דף י עמוד ב

שאני קטורת דקדושת דמים הוא, נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תרצ"ז ומש"ש דכיון דאין הקטורת בא לכפר על עון לית בי' קדוה"ג צע"ג דא"כ אשם נזיר ומצורע ומנחת העומר וקנאות דג"כ אינם באים לכפר רק להכשיר ולהתיר ולברר עון וכן תודה ושלמים דג"כ אינם באים לכפרה הי' ראוי שלא יהי' בהם ג"כ קדוה"ג וזה מופרך מכולי' הש"ס וכן מש"ש דכיון דבא מתרומת הלשכה ראוי שיהי' בו קדוה"ג מפאת זה ג"כ צ"ע דמעו' תרומת הלשכה ניתנים גם לדברים דלא שייך בהו קדושה כלל כמבקרי מומין ודכותייהו הנחשבים בכתובות ק"ו א' וב' וע' רש"י לקמן נ"ו ב' ד"ה בשחיטת כבשים הוא דמיקדשי דכ' אעפ"י שבאים מתרומת הלשכה קדושת דמים היא זו כו' וכן הוא במקומות אין מספר וע"ש ברדב"ז עוד חידוש דאע"ג דקטורת צריך כלי אפשר שאין הכלי מעכב עש"ה ואולם הטעם האחרון שנתן שם דמתוך שקדושת הקטורת דקה ופנימית יותר מכל הקרבנות שהרי לא הי' קרב במזבח הפנימי רק הוא לכן אדרבה לא הית' קדושה קדוה"ג עד שעת מצותה דהיא הקטרתה דאין ראוי להשהות קדושה פנימית כזאת ומה גם זמן ארוך כזה שהי' נעשה משנה לשנה וע"כ אין ראוי שיתקדש רק בעשות מצותו מיד לא שיושהה בקדושתו עש"ה הוא טעם מסתבר מאוד:

ה. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבועות דף יא עמוד א

שאני קטורת דקדושת דמים הוא. והיינו דרב חסדא ס"ל דבקדושת הגוף לא אמרינן בהו לב ב"ד מתנה עליהן. וטלאים שקנו בכסף תרומת הלשכה, הוו מיד קדושת הגוף. ומכתשת אינה כלי שרת ובזה מו"מ בסוגיא אי הוי כלי שרת וע' לקמן.

ו. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבועות דף יא עמוד א

גדר לב ב"ד מתנה והיאך במחצה"ש

לב ב"ד מתנה. כ' הראשונים, דא"ז תנאי רגיל וכו', ואין כאן שאלת ברירה, אלא א"צ הכא כלל לנידון של ברירה, עיין שם.

כ' הראשונים, לבאר בהא דמאי שנא קטורת שאין מחללים בפשוט כמו בתמידין ותי' דקטורת ניכר עליה בעצם שקטורת היא, וא"כ גנאי הוא שתצא לחולין להדיא. משא"כ תמידין שאין ניכר על הבע"ה בעצם שהם של קדשים עיין שם. וקשה דהא מעות תרומת הלשכה היא נאספת מחמת מ"ע דמחצית השקל. ובסוף כתובות ק"ו. מבואר דמתרומת הלשכה היו ג"כ משלמים שכר לעובדים והאומנים ולדייני גזירות עיין שם, ובתוס' שם כתבו דאפשר בכך משום דלב ב"ד מתנה. וקשה, דאף אי נימא דב"ד מתנה וא"כ אי"ז הפקעת קדש, אבל מ"מ הא עי"כ מפסידין מ"ע דישראל שמצווה ליתן לקרבנות ציבור מחצית השקל. ונמצא דע"י תנאי ב"ד מפסיד ישראל זה חלק בקרבנות דהרי יוצאים מעותיו לחולין.

וצ"ל דהא לק"מ, דהב"ד חוזרים על כל מעות מחצה"ש ומקנים את הכל לכולם וראיה לזה דהא ג"כ תורמין על האבדו והיינו דאף שאין המעות עתה מידי הישראל שהרי נאבדו המעות, מ"מ כל המעות היו בשוה בשביל כל ישראל שתרמו בשביל הקרבנות ועי' במש"כ הראב"ד בכתובות שם, דמה שאמרו דייני גזרות מקבלין שכרן מתרומת הלשכה היינו אלו שפסקו שאלות של המקדש. ונראה דעתו שהוא מעיקר מצות מחצית השקל שאין המצוה אמורה רק לתת לקרבנות, אלא לכל מה שצריך במקדש, ומקיים בזה המצוה לכתחילה. וכן מגיה ספרים מיירי התם לא במגיה ספרי ס"ת של הציבור בסתם וכדו' אלא מגיה ספרים שבמקדש. ולפי"ד א"צ לב"ד מתנה עליהם שאין נחשב שהמעות יוצאות לחולין בעלמא דהכל הוא תשלום לצורך המקדש, וכן הוא עיקר מצוה להראב"ד, (ועי' בכתובות מש"ש).

ז. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבועות דף יא עמוד ב

אליבא דמאן קושית הגמ' לימא לב ב"ד מתנה

ואמאי לימא לב ב"ד מתנה. בב"ק איתא שמקדיש חטאת ונתברר שא"צ לה, דבכה"ג הרי בעצם יש בלבו ובלב כל אדם שהתנה שלא תקדש, וא"כ מעיקר הדין צ"ל חולין, אלא דע"ז קאתי הלכתא גמירי לה דאפילו הכא הוי חטאת המתה. ולפי"ז קשיא הכא דמאי קשיא ליה שיהא לב ב"ד מתנה עליהם וכו', והא לא מהני בזה תנאי, דמאי מעליותא בזה יותר מתנאי המקדיש דאמרינן דהלמ"מ דאפי"ה מתה וא"כ ה"נ מתה מהלמ"מ ול"מ לב ב"ד.

ואפ"ל דאין הכי נמי שלר' יהודה דס"ל שיש הלכתא דחטאת מתה לא מקשה, וכל קושית הגמ' הכא לא הוי אלא לר"א ור"ש דס"ל דליכא הלכתא וס"ל דחטאת שא"צ לה ירענו עד שיסתאבו וכו'. אך בפירוש הר"ח כאן כתב בהדיא דקשיא לכ"ע. וקשה. ואין לומר דהכא קשיא לגמ' שיהא נחשב דלב ב"ד מתנה עליהם בפירוש וכו' עדיף דאין הלמ"מ בכה"ג דיש תנאי להדיא, ועדיפא מסתם חטאת שהוא רק מאומדנא דבלבו ובלב כ"א שלא יהא חטאת בכה"ג, זה אינו דהא גם בלב ב"ד מתנה וכו' אי"ז תנאי להדיא וכמו שפירשו הראשונים, אלא דהב"ד שמים אל לבם כל צורכי צבור וממילא יש בלבם שמה שהוקדש יחול רק בצורה המועילה. והנה ביומא דנה הגמ' בפר ושעיר של יו"כ שהביאו אחרים תחתיהן למה לא יקרב ביו"כ הבא. ורש"י כתב כאן דבעינן מתרומה חדשה ודבריו הם אליבא דההו"א שם ביומא, והתוס' שם כתבו שזה שאמרו ימותו אה"נ דהוי רק לכתחילה, דמסקנת הגמ' היא דלא מחכים לשנה הבאה משום חשש תקלה, ואי"ז מעיקר הדין, ולפי דברי מסקנת הגמ' יוצא שהא דמיתו בפר ושעיר של יוהכ"פ שאבדו לר' יהודה לא הוי מדינא, דהרי מדינא אפשר להקריב בשנה הבאה, וכן הוא מפורש ג"כ בשעיר ר"ח שנתכפרו באחר שהריהו קרב בר"ח הבא, ונמצא דבאלו אין כאן ההלכתא למ"מ דחטאת מתה, וא"ש קושיית הגמ' דיהא לב ב"ד מתנה וכו', דבזה נרויח שג"כ לא יהא שום חשש תקלה בזה, ויהו כמו בתמידין הנותרין שלא הוצרכו לציבור.

ח. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבועות דף יא עמוד ב

קושית הגמ' דלב ב"ד אמאי קאי

שם. ומה שהוזכר כאן בפר כה"ג צ"ע דבזה מה שייך לב ב"ד מתנה, דהא ה"ז קרבן יחיד ולא ציבור ואיך שייך לב ב"ד מתנה וכו' בהקדש דכה"ג שהוא יחיד, ותוס' במנחות כתבו שבקרבן יחיד ל"ש לב ב"ד מתנה, וי"ל דאה"נ דהגמ' לא מקשה מפר, אלא הקושיא הוי משעיר. ופר אגב גרריה נקטיה, וכן משמע ברש"י לעיל בע"א ד"ה לב ב"ד וכו' שמדגיש בקרבן ציבור עיין שם, והיינו דאין לב ב"ד מתנה בשל יחיד. וה"נ צ"ל לגבי שעירי ע"ז דהזכירו הכא, דאף דהוי קרבן ציבור, מ"מ הרי אין מביאים אותה מתרומת הלשכה, דנגבה מכל הציבור, במיוחד וע"כ צ"ל דקושיית הגמ' לא הוי אלא משעיר דיום הכיפורים. וצ"ב.

ט. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבועות דף יא עמוד ב

והרי פרה דלא שכיחא וכו'. והנה מהלך הגמ' הכא צ"ב, דמאי סבר אביי, דבתחלה פליג ארבה דס"ל לב ב"ד מתנה בקדוה"ג, ואיך מקשה עכשיו להיפך שיהא תמיד לב ב"ד מתנה עליהם. [1] ובראשונים, פירשו דאביי הכא אינו בא אלא לישא וליתן בכדי לברר הדין, ואין לו בזה דעה עצמית שלו. [2] ובתוס'. פירשו דלעולם

אביי פליגי וס"ל דבקדוה"ג ל"מ לב ב"ד מתנה. אך פרה אינה אלא קדושת בדק הבית, ושם מודה דלב ב"ד מתנה, ולכך מקשה דהרי שם רואים שאף בלא שכיח אמרינן לב ב"ד מתנה.

=====

י. דף על הדף מסכת שבועות דף יא עמוד א

בגמ': לב בית דין מתנה עליהן כו'.
כתב המחבר או"ח סי' קנ"ד סעיף ח' הארון (הקודש) וכל מה שעושין לספר תורה, מועיל בו תנאי להשתמש בו שאר תשמיש, ואפילו דחול. וכתב ע"ז הרמ"א: ונהגו ליהנות בכמה הנאות בדברי קדושה, כגון מטפחת של ספרים, ושולחן שבבית הכנסת, ומעילים של ספר תורה, וכתבו הטעם (תרומת הדשן סי' רע"ג) משום דכיון שנהגו כן, ואי אפשר להזהר, לב בית דין מתנה עליהם מעיקרא, כדי שלא יבאו בני אדם לידי תקלה, ואף על גב דלא התנו כאילו התנו דמי.
וכתב שם במג"א (ס"ק ט"ו) דמ"מ לכתחילה יש להתנות כשמנדב דבר או הגזברים כשקונים דבר לבית הכנסת, שיהיו רשאים בני אדם להשתמש בהם.
ועיין שם בהגהות חת"ס מש"כ בזה, אי ביחיד המקדיש דבר שייך בזה גם כן לב בית דין מתנה, או רק בציבור שהם מקדישין על דעת הבית דין.

יא. ערוך השולחן סימן קנד - אות יא

אמנם הך דאם לא התנו כמי שהתנו דמי - בוודאי דוחק לומר כן. וכן מבואר במקור הדין בתרומת הדשן (סימן רע"ג), שנדחק ליישב מנהג העולם (עיין בית יוסף). ובאמת יש דברים שבהכרח לומר כן, שהרי אנו רואים שמעמידים ספרי תורה פסולים בארון הקודש, ומניחים שם יריעות, ומדינא הא אסור. ובעל כרחך צריך לומר דהוי כאילו התנו. ... ולכן נחא מה שנוהגים ביום הושענא רבא, שלוקחין כל ספרי התורה על הבימה, ומעמידין נר בארון הקודש. ואיסור גמור הוא, וכבר צווחו על זה (ט"ז סעיף קטן ז'). וכן מה שמניחין שארי ספרים בארון הקודש (שם ומגן אברהם סעיף קטן י"ד). ובהכרח צריך לומר דהוי כאילו התנו. ...

יב. ערוך השולחן סימן קנד - אות יב

... והנה עיינינו הרואות ששואלים ספסלי ושולחנות של בית הכנסת ומנורות לבית השמחה, והרי איסור גמור הוא. אלא וודאי צריך לומר דהוי כאילו התנו מעיקרא, כיון שהמנהג כן:

יג. ערוך השולחן סימן קנד - אות יד

עוד כתב בסעיף ט, המתנדבים ספר תורה, ומניחים מטפחות בבית הכנסת - מותר להשתמש בהן כל ספר וספר, שלדעת כן הוקדשו. אבל המניחים בביתם ואחר כך מקדישים, כיון שעל דעת אותו ספר נעשה, ונשתמש בו אותו ספר - אסור להניחו בספר תורה אחר. ויש מתירין, וכן נוהגין עכשיו משום לב בית דין מתנה עליהם לנהוג כך. עד כאן לשונו. וכן המנהג הפשוט, שלוקחין המפה והמעיל פעמים לספר זה פעמים לספר אחר; דדעת המקדיש גם כן כן, ואינו מקפיד אם ישימוה על ספר תורה אחרת, ולכתחילה הקדיש על תנאי זה:

=====